

**Γράφοντας την ιστορία της αυτοκρατορίας της Νίκαιας στο Βυζάντιο. Καταγραφές,
διαγραφές, επιλογές και παραχαράξεις**

Περίληψη: Η ανακοίνωσή μας επικεντρώνει στην στάση των Βυζαντινών ιστορικών και χρονογράφων έναντι της αυτοκρατορίας της Νίκαιας. Το κράτος αυτό προέκυψε ως αποτέλεσμα της άλωσης της βυζαντινής αυτοκρατορίας από τα στρατεύματα της Τέταρτης Σταυροφορίας, συγκροτήθηκε και εδραιώθηκε αρχικά στον βορειοδυτικό μικρασιατικό χώρο και ακολούθως επεκτάθηκε εδαφικά τόσο στην Μικρά Ασία όσο και στην Ευρώπη (1204-1261).

Η πλειονότητα των σχετικών καταγραφών και αποτιμήσεων για την πορεία και την συμβολή της αυτοκρατορίας της Νίκαιας έλαβαν χώρα στην Κωνσταντινούπολη κατά την Παλαιολόγεια περίοδο, δηλ. μετά την ανάκτηση της παραδοσιακής βυζαντινής πρωτεύουσας από τα στρατεύματα της Νίκαιας και μετά το τέλος της ύπαρξης αυτής της αυτοκρατορίας, το οποίο αποτελούσε και *raison d'être* της.

Μέσω μελέτης σχετικών καταγραφών στα ιστοριογραφικά έργα του Νικήτα Χωνιάτη, του Γεωργίου Ακροπολίτη και του Νικηφόρου Γρηγορά, στο Ανώνυμο Χρονικό που έχει αποδοθεί στον Θεόδωρο Σκουταριώτη, καθώς και σε άλλα έργα, όπως π.χ. το έμμετρο Χρονικό του Εφραίμ του Αινίου, επιχειρείται να δοθεί μια πρώτη εικόνα για τις σχετικές επιλογές των συγγραφέων και για τις ιδεολογικές γραμμές που υπηρετούσαν, ακολουθούσαν ή/και συνδιαμόρφωναν. Προς τούτο αναδεικνύονται και μελετώνται συγκριτικά στοιχεία της καταγωγής, του βίου, των ταυτοτήτων και της πολιτικής και κοινωνικής ένταξης των συγγραφέων, σε συνδυασμό με το ευρύτερο πολιτικό κλίμα, με τον πνευματικό ορίζοντα της περιόδου της εκάστοτε συγγραφής, καθώς και με τα ιδεολογικά προτάγματα τα οποία προβάλλονταν από τους λογίους και συγγραφείς της εποχής. Επισημαίνονται, επίσης, επιλογές των συγγραφέων, οι οποίες συχνά υπερβαίνουν το επίπεδο της προσωπικής προτίμησης και επιλογής και προσφέρουν ενίοτε ενδιαφέρουσες όψεις της ιδεολογικής χρήσης του παρελθόντος ιδίως στην Κωνσταντινούπολη της πρώιμης Παλαιολόγειας περιόδου.

Επίσης, η βυζαντινή ιστοριογραφία και χρονογραφία για την αυτοκρατορία της Νίκαιας επιδιώκεται να εξετασθεί συγκριτικά με άλλες γραπτές πηγές της εποχής, με στόχο την κατάδειξη αξιολογών σιωπών, επιλεκτικών αποτυπώσεων και νοθεύσεων ή παραχαράξεων.

Η ανακοίνωση ολοκληρώνεται με μία συνολική αποτίμηση της ιστοριογραφίας της αυτοκρατορίας της Νίκαιας στον κατακερματισμένο βυζαντινό κόσμο που καθορίστηκε ιδίως από τα δραματικά γεγονότα του 1204, αλλά επηρεάστηκε σε σημαντικό βαθμό και από την εξέλιξη της ανακατάληψης της Βασιλεύουσας εν έτει 1261.

Λέξεις κλειδιά: αυτοκρατορία της Νίκαιας, Παλαιολόγεια περίοδος, Νικήτας Χωνιάτης, Γεώργιος Ακροπολίτης, Νικηφόρος Γρηγοράς.

Writing the history of the empire of Nicaea in Byzantium: Accounts, erasures, choices and falsifications

Abstract: My announcement focuses on the attitude of Byzantine historians and chroniclers towards the empire of Nicaea. That state arose as a result of the conquest of the Byzantine empire by the troops of the Fourth Crusade, was formed and consolidated initially in the north-western area of Asia Minor, and then expanded territorially both in Asia Minor and in Europe (1204-1261).

The majority of relevant records and assessments of the course and contribution of the Nicaean empire were made in Constantinople during the Palaeologan period, i.e. after the recovery of the traditional Byzantine capital by the troops of Nicaea and after the end of the existence of this empire, which was also its *raison d'être*.

Through a study of relevant accounts in the historiographical works of Niketas Choniates, Georgios Akropolites and Nikephoros Gregoras, in the Anonymous Chronicle attributed to Theodoros Skoutariotes, as well as in other works, such as e.g. the verse Chronicle of Ephraim of Aeneos, an attempt is made to provide a first insight into the relative choices of the writers and the ideological lines they served, followed and/or co-shaped. To this end, comparative elements of the origin, life, identities and political and social integration of the authors are highlighted and studied, in combination with the wider political atmosphere, with the intellectual horizon of the period of each writing, as well as with the ideological agendas which were presented by the scholars and writers of the time. The authors' choices are also highlighted, which often go beyond the level of personal preferences and choices and sometimes offer interesting aspects of the ideological use of the past, especially in Constantinople of the early Palaeologan period.

Furthermore, the Byzantine historiography and chronology for the empire of Nicaea is sought to be examined in comparison with other written sources of the time, with the aim of pointing out points of remarkable silence, selective depictions of the past, and falsifications or forgeries.

My paper concludes with an overall assessment of the historiography of the empire of Nicaea in the fragmented Byzantine world which was determined especially through the dramatic events of 1204, but was also significantly influenced through the recapture of *Basileousa* in 1261.

Key words: Empire of Nicaea, Palaeologan Era, Niketas Choniates, Georgios Akropolites, Nikephoros Gregoras.